

ACC. N:R M. 14631: 1-40.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Småland Upptecknare: G. A. Hartman, Emmaboda
Härad: S. Möre Berättare: " " " "
Socken: Vissefjärda Berättarens yrke: folkskollärare
Uppteckningsår: 1958 Född år 1888 i Vissefjärda

Småland. s. 1-40.

LUF 109

S M E D E N (L U F 109) .
=====.

Luf 109

1

Jag är född och har levat min mesta tid inom den delen av västra Vissefjärda, som kallades Kåraböket och som till slutet av förra seklet tillhörde Konga härad samt Kronobergs län, medan den östra och största delen av Vissefjärda socken hörde till S. Möre härad och Kalmar län. Så att jag känner bäst till angående smeder inom just denna trakten. Men i mån av frågelistans önskemål ska jag också lämna upplysningar från orter, gränsande till vår socken eller till andra avsnitt i socknen än det s. k. Kåraböket.

Numera har vi bara en smedja inom västra Vissefjärda, nämligen i Stångsmåla, och där har smedja funnits sedan ett sekel tillbaka. Tidigare fanns en liten smedja i byn Bläsemåla (där den beryktade stortjuven som Ville Moberg skrivit om i boken Rid i natt! bodde i en jordkula) och den lilla åkersbit i den byn, som smedjan och smedens lilla stuga låg på, heter sedan dess "Smelyckan". Och vid sekelskiftet och därefter låg en i 1.

24

Sidlandsmåla och en i Guttamåla. På gränsen mot Långasjö fanns i byn Prämboda i Långasjö en smedja, vars innehavare - Ola sme - även hade ett litet jordbruk vid sidan om smidesarbetet. Det var för 60 år sedan, men då var Ola gammal och hade så gott som upphört att smida.

Samtliga dessa smedjor var så att säga privata, där smederna utförde arbeten åt bönder, torpare och bäckstusittare till husbehov mot betalning enligt viss taxa och i vissa fall gjorde en del saker för direkt försäljning, såsom liar, hackor, bordsknivar, slaktknivar osv. Mest var det naturligtvis bönder, som var kunder i smedjorna, men det talades om att somliga smeder på fritid, då det inte var så mycket med arbete, sysslade med att göra bössor, bl.a. smeden i Bläsemåla. Det var mynningsladdare av enklare sort med krutcylinder, avsedd för knallhatt. Jag ägde för en del år sen en dylik hemmagjord jaktbössa, men den hade "Agust Möllare" i Piggsmåla i Långasjö socken (nära vårt hem i Fåglasjö by) tillverkat med primitiva hjälpmedel. Min farbror Johan Hartman, student i Växjö på 1860-talet, hade ägt den från början. Jag lät laga bössan i fråga för en 40 år sen hos en gammal byurmakare ("urförvillare") som var s.k. självlärd och sysslade med diverse finmekaniska lagningar, och som kallade "Flinka-2."

Joan", som bodde vid Hallasjön i Luvön, nära skolan i Sidlandsmåla. Detta som en utvikning och som belägg på att en del smeder inte bara smidde och reparerade redskap o.d. åt bönderna utan även sysslade med annat i mån av tid och intresse.

Vid de större gårdarna hade man naturligtvis någon smed anställd, som hade full sysselsättning med att tillverka och laga alla sorters vagnar och jordbruksredskap: ploga, ^{-t}årder, harvar och förekomman handredskap. Sådana gårdar var Flädingstorp, Kyrkeby, Udden, Buemåla, Storegård. Hovgård behövde ingen gårdssmed, då på dess ägor fanns på 1870-talet ett järnbruk, grundat långt tidigare och med malm från sjön Törn som utgångsmaterial. För när min far -August Gustafsson i Fåglasjö Östregård, västra Vissefjärda, byggde ny och förnämlig ladugård, färdig 1873 enligt ett med trätjära präntat årtal i vagnslidret, lät han inte bysmeden i Stångsmåla utföra arbetet, utan han köpte alla gängjärn, spikar, bultar och skruvar samt låsar på Linnefors järnmanufakturverk för i tidens mynt räknat 1,000 daler. Detta för att ~~de~~ dels få bättre och finare kvalitet, dels också för att erhålla varan med samma, då man i Linnefors tillverkade sådana saker och sålde utan förutbeställning.

Det är således i denna redogörelse fråga om ej kontraktsbundna yrkessmeder, boende i någon by i socknen. Det var i regel så långt mellan dessa smedjor, att en smed med familj skulle kunna nödtorftigt försörja sej året om. I och med att tiderna förändrades - man kunde köpa fabriksvaror av järn i handelsbodarna, först i staden, sedan även på landsbygden - försvann många av de små smedjorna, och dess innehavare, om de var yngre, fick ta anställning hos en smed i en större smedja eller etablera sej i en annan socken, där tillgång på arbete fanns i rikt mått. Om man utgår ifrån att det vid sekelskiftet fanns ett tiotal smedjor i Vissefjärda socken, har antalet just nu gått ner till 5-6: Stångsmåla 1, Vissefjärda stationssamhälle 2, Hult 1, Bromboda 1 samt Lindås 1. I Vissefjärda gör den ena blott reparationer av jordbruksredskap samt tillverkar byggnadsmiden, den andra beslår vagnar och kälkar samt skor hästar. Detta senare har nu förändrats på så sätt, att smeden av hovslagararbetet i smedjan fått detta minskat till ett minimum, och i stället är han antagen av böndernas ekonomiska förening till att sko hästarna på gårdarna. När det blir dags att sko en häst, ringer man till hovslagaren, som kommer dit i bil på avtalad tid. En och annan bonde kan kanske själv sko sin häst med 4.

skor inköpta i närmaste affär, men detta var för några år sedan vanligare än nu.

Innan jag övergår till smedjan i Stångsmåla, som nu äges av en medlem i 3:e generationen smeder på detta ställe, skall jag tala om en smed på gränsen till Vissefjärda, nära Emmaboda köping, som hette Dahlström. Smedjan låg i Brunamåla, och det var för c:a 75 år sedan Dahlström etablerade sej därstädes. Smedjorna i gemen, ägda av privatpersoner, låg alla vid stor väg, härads- eller landsväg, som var genomfartsleder till städerna Kalmar, Karlskrona eller Växjö eller mot Torsås och Tingsryd. Det var ju naturligt i häst- och oxfordonens tidsålder, för dessa vägfarande kunde ju när som helst råka ut för ett missöde med vagn eller släde, eller hade hästen tappat en sko, som måste ersättas för att resan skulle kunna fortsättas. Alltså, denne Dahlström kom närmast från Algutsboda och var av en mycket gammal smedsläkt, härstammande längst bort från de valoner, som flyttade till Sverige på 1600-talet. En bror hade han som var smed i Bromboda, Vissefjärda, en annan i Algutsboda.

Dahlström i Brunamåla var all round-smed, alltså smidde allt möjligt åt bönder och andra i omnejden, men han gjorde även en del saker, såsom

5.

hackor, yxor, skärar, "risbitar" att kvista löv till fåren med, samt portar av järn, vilket såldes dels hemma i smedjan, dels avyttrades på marknaderna vår och höst i t.ex. Eriksmåla, Linneryd, Långasjö, Holmsjö m.fl. Vid dessa marknadsfärder skjutsades han av någon bonde i byn. Hustrun var även med samt hade stånd där och sålde karameller, läskedrycker, smörgåsar, kroppkakor, "lushuna-bier" (klass I) men som i verkligheten sades vara riktig pilsner och lager men med etiketterna borta. För omkring 25 år sedan revs smedjan efter D:s död, men under sina sista år lade han upp med smidet.

Brodern i Algutsboda socken var smed därstädes men flyttade med fyra söner till Emmaboda för en 25 år sedan, där man byggde en stor smedja, huvudsakligen för att tillgodose samhället och trakten däromkring med byggnadssmide, såsom trapp- och balkongräcken, pisk- och cykelställ m.m. Denna rörelse ägs fortfarande av två söner, en har etablerat eget, och en av dem är verkmästare vid bilverkstad. Ene delägarna i smedjan i Emmaboda har dessutom egen bilverkstad med samt försäljningen av Fordvagnar i samhället med omnejd under firma Bilcentralen. Allt som allt, så gick smedyrket i arv inom Dahlströmssläkten, fast en och annan gjort avhopp från linjen och blivit bilförsäljare resp. bilmontörer.

6.

I smedjorna förr i tiden i denna trakt förekom det sällan, att man hade någon lärpojke eller gesäll, därtill hade man inte råd eller också var arbetstillgången så liten, att man då inte hade haft selsättning mer än en del av året. I stället kunde gammelfar eller mor, hustrun eller någon av barnen, få hjälpa till med att dra bälgen, hamra och slägga osv. Även en kund, som skulle ha ett mindre arbete utfört, fick medan han väntade dra bälg eller utföra någon handräckning, samtidigt som han fick se en pratstund med mäster och event. andra kunder eller förbigående. Ty eftersom smedjan låg vid en ofta trafikerad väg, stannade de gående eller åkande ofta och "pustade" just vid smedjan. Och här erhöill man ömsesidigt nyheter om vad som tilldragit sej i bygden, vilka sedan spriddes omkring av bägge parterna. "Träskoposten" var en skämtsam benämning på spridarna av skvaller och annat nytt, oftast gamla fruntimmer, som sprang i stugorna och vid en kopp kaffe gärna fortplantade det prat, som de nyds hört på olika ställen i byarna, kanske just i smedjan. "Det har de sagt till smens" var ett ofta använt uttryck, när det gällde att ange nyhetskällan.

Yrket gick ofta i arv från far till son flera generationer - jäm-

för med vad som anförts angående släkten Dahlström! - och pojken eller pojkarna fick då börja tidigt att gno i smedjan, först som bälgskötare, sedan med enklare handräckning. Undan för undan lärde sej sönerna smideskonsten men fortfor att arbeta hos fadern. För längre eller kortare tid tog de anställning hos andra och fick där i större smedjor ytterligare förkovra sej i yrket, lära sej smida sådant, som deras far inte kunde. Detta bidrog naturligtvis till, att när den unge smedsonen senare övertog faderns rörelse kunde utföra mera kvalificerat arbete, som kunderna fordrade.

De självägande bönderna var ett stolt släkte, som satte sej själva långt före hantverkare i rang, smeder inberäknade, men han var väl ansedd bland bondebefolkningen, de var ju på visst sätt beroende av honom. Ty om han blev sedd för mycket över axeln av någon bonde, kunde denne få ungäla detta genom försenad reparation av redskap osv, sämre utförande samt upptrissat pris. Därför tog man inte förbi smeden och hans kvinna vid kalas av olika slag: barndop, bröllop, begravning inom byn, på vars ägor smedjan var belägen. På samma sätt var det med övriga hantverkare samt soldater och båtsmän m.fl., ändock dessa sällan kunde ha råd att ställa till

8.

kalas och så att säja betala igen med samma mynt. Man stod i ett gott förhållande till hantverkarna över huvud taget, men de räknades inte som bondens jämlike. Dessa "gärningsmän" hade ju ingen rikedom i pengar, hus eller jord, deras bostäder var små, torvtäckta stugor, byggda på en liten åkerlycka, och för tomt och jord fick hantverkarna, även smeden, göra ett par, tre dagsverken hos jordägaren-bonden vart år, vanligen under slåttern. Och det var inte ovanligt att smeden - liksom andra hantverkare, då man hade dåligt med beställningar, - gick dagsverken hos byböncerna under de allra brådaste tiderna: vid slätter, sädesskörd, potatisplockning osv.

Smeder ansågs vara i besittning av övernaturlig förmåga, vilket berättelsen om Jösse Sme senare i denna uppteckning gav belägg för. Man har ju även hört, att man lät smeden ta bort värkande tänder - han hade ju för all del ju ett verktyg, tången, som kunde duga! - men ingen smed i min bygd hjälpte allmänheten på det sättet. Vi hade i stället en bonde, vars släkting, en dentist i Stockholm, lärt honom dra ut tänder med nyckel samt lämnat honom sagda redskap samt tång att använda för byns bästa.

Smeder figurerar i både ordspråk och talesätt, men jag vet inte om

9.

mer än ett par: svart som en smed, sotig som en smed, samt följande: "Det är så skumt - nämligen ute om kvällen - som titta en sme i arsen" och "En sme som inte smita sej och en gäst som inte skita sej, den gör sin sak dåligt". Ungefär samma sa man när det gällde arbetet med att hacka på svedjelandet (brännan): "Den som går på en bränna o. inte smita sej o. på ett kalas o. inte skita sej, han ä inte mö värd".

Naturligtvis är arbete i en smedja sotigt, liksom det förr var att "hacka i bränna", man fick inte vara rädd för att bli nersmutsad utan bara arbeta samt vara klädd därefter, d.v.s. ha gamla kläder, som man ej var rädd om. För smedens del minns jag att han förr hade något slags förskinn men eljest vanliga kläder. Nu har de blåställ, overaller, alltså ett slags uniform, medan man i gamla tider här i orten kunde vara klädd hur som helst. Det slets kläder fort i smedyrket, vidare gick det lätt att bränna hål på dem, om man inte var försiktig, dels genom vidröring mot det glödheta järnstycket, dels genom gnistor, då slägga o. hammare gick mot städet.

När arbetet för dagen var slut, blev det att nödtorftigt byta kläder efter en liten tvättning av ansikte o. händer. Den övriga kroppen

10.

var det inte så noga med, åtminstone vintertiden, då det saknades möjlighet till bad då. På sommaren gick man på lördagskvällen efter veckans slit ner till sjön och rengjorde sej från topp till tå, bytte skjorta och underkläder i övrigt, men som sagt på vintrarna var det mindre noga med den personliga hygien. Efter en lång vinters avsaknad av bad var nog smeden, som ordstävets säger, "skum" i arsen. Fritidskläderna var inte annorlunda än bondens eller torparens, så att på kläderna kunde man inte särskilja smeder från annat folk i bygden. Däremot på hyn, som blev en aning brun av sotet o. röken i smedjan och som inte kunde bli fullständigt vit och ren, då i regel både tvål och såpa saknades. Sedan de nämnda rengöringsmedlen blivit mera allmänna, blev tvättningen mera effektiv.

De här beskrivna smederna var ganska fattiga, många hade det särdeles uselt ekonomiskt, både vad bostad, kläder och mat beträffade, men man hade det inte vid samma tid bättre bland andra hantverkare, torpare och backstusittare samt - småbönder. I allmänhet hade folk den tiden stugan full med ungar, och detta gjorde också att standarden var låg. Men det var att dra åt svångremmen samt skicka ut barnen, så fort de kunde få en anställning i bygden som hjälp hos bönderna. Sen var det att sno för att
11.

få ihop lite extra att leva av, hacka till hälften i en bränna hos någon bonde för att få potatis till husbehov, samla in krösen (lingon) och andra bär, plocka murklor och sälja. Smedkärningen måste spinna åt andra för att få lite mjölk och bröd och sovel, ull för eget bruk samt lite lin till husets behov av linne. Var smedhustrun duktig kunde hon också organisera sitt och barnens arbete, så att de senare hjälpte till allt vad de förmådde för att klara mat- och klädbehoven både för dagen och för längre sikt. Stod man på god fot med befolkningen (bönderna), så blev det ibland en smakebit vid slakten, lite mjölk då och då - i utbyte mot bär eller en liten handräckning vid byk och slakt osv. - samt på hösten en kanna ystemjölk i varje bondgård. Men då man inte hade råd att ställa till s.k. ostkalas, som bönderna eller klockare och präst gjorde, gick smehustrun själv i gårdarna och hämtade mjölken till ystet. Samma gjorde andra "gärningsmän" samt torpare o. backstusittare samt soldaternas käringar. Det var en vanlig syn, bara i min barndom på 1890-talet, med de äldre och yngre fruntimmer, som kom bärande på sina krukor med ostmjölk, likaså vid jularna de många tiggare, även barn, som drev vägarne fram, särskilt framemot jultiden. Men hantverkare och soldater höll sej för 12.

goda för att direkt tigga, utom när stor nöd var rådande i stugan genom sjukdom eller stor barnlagdhet. Men i sådana fall, när det rörde "gärningsmän" behövde man inte tigga, gå med påsen, utan byns bönder gav av sin lilla gröda lite var för att lindra fattigdomen. Smeden var stolt, och allmosor i form av en brödbit, liksom åt tiggare, togs inte emot. Han ville ha ett handtag, då nöden klappade på, men det måste ske försynt, om hjälpen skulle tas emot. Många gånger blev det så, att hjälpen bara blev ett slags förskott, som smeden, resp. andra hantverkare i liknande fall ersatte senare genom eget, hustruns eller barnens arbete i jordarbete, sådd och skörd. Och så fiskade man i de många insjöarna, man metade, man hade "språtamjära", mjärddar hemgjorda av ene, nät av hemspunnet lingarna angelkrokar gjorda i smedjan för fiske på isen, man "strydde" osv. Allt som kunde göras för att hålla svälten från dörren vidtog man, med enkla medel och resurser. Även jakten med bössa och snaror, lämmar och fällor brukades för att få en stek någon gång, både jakten och fisket var fritt den tiden. Fick man större fångster ibland, så gick det lätt att hos bönderna byta till sej lite mjöl eller bröd för en gädda eller hare. Så på det sättet gick det nödtorftigt att dra sej fram, men när barnskaran var

13.

stor måste det hushållas mycket noga för att få det hela att räcka till det allra nödvändigaste. Arbeta och slita, spara och gnida måste alla i de karga skogsbygderna för det skulle gå ihop.

Så kommer jag att beskriva min hembygds "smeddynasti", där smedrelsen nu drivs av en 50-åring, själv i tredje led från grundaren räknat, alltså hans farfar. Denne hette Daniel Petersson, och hans hustru Lena-Stina. Han var född omkring 1825, och vid mitten av 1800-talet slog han sej ner som smed, ej kontraktsbunden, i en hage tillhörande åldermannen och hemmansägaren Peter Nilsson i Stångsmåla, västra Vissefjärda (Kåraböket). Här byggde "Dängel" och "Dängla-Lentan", som de mest fick heta, en liten stuga om 1 rum och kök samt förstuga, samt en smedja nästan mitt emot på andra sidan vägen, som ledde till Vissefjärda kyrka men som inte var allmän s.k. häradsväg. Jag minns båda dessa personer när jag var barn, men de var då mycket gamla, bortåt de åttio.

Boningshuset var av liggande timmer med torvtak, samt murverket uppfört av gråsten liksom husgrunden, men ej av huggna stenar utan av natursten. Framför förstudörren låg en naturflisa av sten som förstubro. För att stugan och smedjan skulle få byggas på åldermansgården, skulle

14.

smeden varje år i slåttern utföra tre dagsverken, ty till smedens tomt hörde nämligen också ett åkerstycke, där man hade potatis till sej själva samt för grisen och hönsen. Man hade även ett par får, ty området inefattade även en liten slätteräng, där det kunde skördas lite hö för fårens vinterfoder. Under sommaren hade smeden sina får hos åldermannen tillsammans med hans fårskock.

Till boningshusets tomt hörde en naturlig källa, utan kar omkring. Man tog opp vatten med en trækrok, som var ett par meter lång, vidare hade man en vedbod, skjul till fåren samt en stia för grisen. Den senare bestod bara av en inhägnad av gärdsel, och i ena hörnan hade lagts ut några käppar, på vilka några granrisgrenar placerats som tak. Man köpte nämligen sin lille nasse på våren, sedan det blivit någolunda varmt, och när höstkylan kom, verkställdes slakten. Till bädd åt grisen plockades mossor under enbuskarna i hagen, varjämte även bräken samlade in på hösten att användas till strö. Åt fåren kvistades löv på sommaren, bands i kärvar samt torkades. På tomten fanns inte löv att kvista, men ålderman högg opp mycket famnved att avyttras i staden (Karlskrona), och på sådana björkar fick smeden samt även den andre torparen tillvarata lövet. Detta

15.

björklöv var inte så fint och gott, därför att det var från masurbjörk, besklöv benämndes det, i ängarna kvistade ålderman själv sitt eget löv från glasbjörkar, och detta lövet åts bättre av fåren. Det kallades för sötlov. Ibland hade man s.k. låtafår, dvs bonden födde fåren både sommar och vinter åt deras ägare mot att man tog hälften av ullen samt lammen vardera, alltså var sin lott. I anslutning härtill skulle man väl kalla dylika får "lotta-får". Jag var aldrig inne i denna stuga, men troligen hade man höns inne under vintern, för i en torpstuga på samma hemman hade de hönsen, bara ett par-tre stycken, inne hos folket i stugan. Detta såg jag med egna ögon, det var väl något av de allra sista åren av 1800-talet.

I denna lilla stuga med ett rum, ett litet kök samt förstuga bodde smedparet med några barn. Man hade pyntat på gården lite med blomland, några suraplar hade ditförts och ympats, man hade satt några körsbärs- och plommonträd samt krusbärsbuskar. Jag minns bondpionerna, lavendeln och ringblommorna på gården. Mot vägen till hade uppsatts ett staket av spjälor med en liten träport vid ingångsvägen.

Smedjan låg som sagt på andra sidan körvägen till kyrkan och sta-
16.

17
tionen(Vissefjärda),den senare tillkom 1875 ungefär.Den var ursprung-
ligen bara ett litet rum,med ässjan ungefärligen mitt emot ingångsdörren
som på sommaren hades öppen men på vintrarna oftast stängd.För att få
in dagsljus vintertid hade smedjan ett litet fönster mot vägen.Hela mur-
stocken var uppsatt av gråstensflisor,sammanfogade med "hemmalera" av
gulaktig färg,upptagen någonstans på en sankmark i närheten.Sådan lera
brukades,liksom gråsten,till murverk,spisar,bakugnar,brygghusspisar o.
s.v. Ända till långt fram på detta århundrade.Det kan omtalas,att då
skolhuset i Pellamåla(min skola)byggdes 1909,var såväl köksspisen som
bykgrytan i brygghuset uppförda av gråsten och tegel samt med hemmalera.

Att få elden i ässjan att brinna kraftigare hade man bälg,som man
drog för hand.Här fick småpojarna i familjen sin första skolning för
smedyrket,likaså sedan gammelsmeden sin reträttplats på ålderdomen,då
han inte orkade utföra något annat smidesarbete.

I närheten och framför härden stod städet,fastsatt på en väldig
rundkubb av ek.I kubben var ett spår upphugget,djupast på mitten,och i
detta böjdes bl.a. bandjärn till skenor på mindre hjul samt ringar på
hjulkuubbarna,alltså i början kalla.Efter uppvärmningen formades de mot
17.

städets rundade nos. På stället fanns en mejsel, på vilken man högg av det uppvärmda järnstycket, och anordning för smidande av spikar och hästsko-söm. Den som drog bälgen satt på en fyrbent pall. Ett skruvstäl stod på en liten arbetsbänk vid fönstret. Man hade några tänger, en stor slägga och några hammare. Vid hanteringen av storsläggan, måste smeden ha en medhjälpare, och hade man ingen annan, så fick smedhustrun tjänstgöra som hantlangare åt mästern. Som jag minns det - från slutet av förra seklet, då Daniel var gammal, var han med sin son Sven Danielsson ("Sen Dägel") och var biträde vid släggning ibland. Det omtalade skruvstället var inte anskaffat av Daniel utan hade tillkommit sedan sonen Sven övertagit rörelsen för omkring 70 år sedan.

Vid sedan inne i smedjan var avdelat ett litet rum, där det förvarades sten- och träkol, stångjärn och skrot, som kunde omändras till olika saker genom omsmidning. Man får inte glömma att inne i smedjan även fanns en härdningsbytta, som var av trälaggar och till tre fjärdedelar fylld med vatten. Här doppade de glödheta stålstyckena ned, som skulle genomgå hårdning, t. ex. yxor, hackor, stenborr, liar, knivar m.m. Detta moment i ett eggverktygs tillblivelse var en mycket viktig detalj och 18.

fordrade mångårig erfarenhet för att verktygen skulle bli bra i eggen, således inte för mjuka, då eggen veks, eller för hårda, då den blev spröd och föll sönder. Speciellt stenborrar var det noga med, men även övriga verktyg skulle härdas just med tanke på dess användning i mjukt eller hårt material, för användning sommar eller vinter. Men hur skicklig smeden var att härda, inträffade det ibland att han totalt misslyckades, och det sades, att en del smeder ute i byarna aldrig lärde sej riktigt konsten att härda. Ibland lyckades det över förväntan även för nybörjaren, med det var så att säga en lyckträff.

När Daniel blev gammal överlät han alltså det hela till sonen Sven, och med hustrun Lena-Stina flyttade han då in i ett rum, som tillbyggts på södra gavel, så att åldringarna skulle få rå sej själva. När de sedan dog i början på seklet, först smeden, sedan hustrun, övertog Sven hela stugan, för han hade gift sej och hade tre söner och tre döttrar. I sinom tid, när sönerna blev stora, byggdes det till ett litet rum på smedjans gavel för så där en femtio år sedan, ty då hade cyklarna blivit så allmänna, att det tarvades en reparatör i bygden. Man sålde även cyklar och tillbehör från E. J. Carlström & Sons Velocipedfabrik i Emmaboda, där de 19.

20

tre smedpojkar, en i sänder, förut praktiserat och lärt sej att laga cyklar. Först var det Oskar Danielsson, som efter något år flyttade till Holmsjö i Blekinge och där tillsammans med en annan vissefjärdabo, Rick. Strandberg, öppnade cykelverkstad, som nu blivit motorverkstad sedan år tillbaka, när bilismen hade sitt genombrott. Då blev det andre sonen i ordningen, som vid sidan av arbetet hos faderna Sven i smedjan, sysslade med reparation av cyklar, sålde slangar och däck osv. Han hette Henry A. Danielsson, vilken tillsammans med yngste brodern Alfons Danielsson, arbetade i smedjan och cykelverkstaden. Så for Oskar Danielsson till USA och då inträdde Alfons i firman i Holmsjö. Oskar kom till San Francisco, där han inte blev cykel- och bilreparatör utan - herrfrisör! Alfons utgick senare ur holmsjöfirman samt slog sej ner i Eringsboda, en mil från Holmsjö, byggde cykelverkstad samt blev även föreståndare för kyrkbyns telefonväxel samt när växeln indrogs i fjol helt övergick till att arbeta i sin lilla verkstad.

Så blev Henry A. Danielsson den, som blev numro tre i denna smeddynasti. Och som han är omkring de 55, kan han ännu i många år utföra arbetet på sin plats. Men nu är det en ny smedja med cykelverkstad. Den

20.

gamla brann ner på 1930-talet, just i samma veva som den nya allmänna vägen byggdes mellan Pellamåla-Buemåla-Vissefjärda. Denna väg gick på baksidan om gamla smedjan, och när den nya smedjan uppfördes, däck den framsidan mot den nya vägen. Några år förut hade H.A. Danielsson också rivit det gamla boningshuset samt uppfört ett nytt, anlagt trädgård och gjort fint. Så går allt sin gilla gång. Den tredje ägare har infört lite moderna apparater såsom handborrmaskin, gängmaskin, smärgelslipskiva och svetsapparat.

Både anfadern som även sonen Sven och sonsonen Henry A. har brukat spara det dyrbara kolet genom att på gamla björkstubbar slå av den nerst varande tjocka barken, katarna, och elda tillsammans med stenkolet. Men på de senare åren har jag inte sett detta bränsle i ässjan i Stångsmåla smedja. Det är andra tider nu än förr. Kolet är visserligen dyrt, men arbetspriserna är också så pass dyra, att det inte lönar sej att gå ut i skogen och samla björkkatar. (Finns endast på masurbjörken). Då en telefonväxel av minsta format anlades i bygden i mitten på 1930-talet - på mitt initiativ - blev smidesmästare H.A. Danielsson dess förste innehavare, ända till vid jultiden i fjol den nedlades vid automat-21.

telefonens utbyggnad i emmaboda-området.

Naturligtvis blev smedjan och även boningshuset en samlingsplats för både yngre och äldre. Man träffade varandra vid det man skodde hästar, lagade redskap eller stannade en stund och pratade och sporde nytt, då man gick till handelsboden i Vissefjärda eller till posten där. På lördags- och söndagskvällar hälsades på i stugan, där man tog sej en kaffegök av medhavd lommeflaska, spelade kort eller enbart pratade. Samtliga tre smederna som här omnämnts var särdeles glada åt starkvaror, varför det inte mötte något hinder om de besökande tog fram sin medhavda "förrättning".

Smeden Daniel köpte sitt behov av kol, dels av bönder i byarna, då det ju rörde sej om träkol, samt stenkol i Karlskrona, hentaget av någon bonde vid besök i staden. Man körde nämligen var vecka dit och sålde såväl produkter från åker och ladugård som från skogen. Från samma ställe fick man även sitt behov av järn. När järnvägen Karlskrona-Emmaboda-Växjö-Alvesta tillkom i början på 1870-talet, blev det handelsbodan vid Vissefjärda station, och därifrån köptes sedan både stenkol och järn. Det fraktades hem av bönder, som ofta körde till stationen med virke av

22.

skilda slag eller annars hade ärenden förbi smedjan. Men smeden tillvaratog noga även de minsta bitar av järnskrot, som blev liggande i smedjan vid reparation av vagnar, redskap, skoning av hästar osv. Av de små järnbitarna kunde det ju bli både spikar och söm, broddar och nitnaglar, mindre beslag, gångjärn och hakar till portar och boddörrar osv. Under Daniels tid hade man mest stångjärn, sedermera kom valsjärn, både fyrkants- och rundjärn, att bli det enda, som användes. Detta järn och stål fanns i så många olika dimensioner, att smeden beställde och brukade en sort till det ändamålet, andra sorter för annat smide. Några andra metaller än järn och stål brukades sällan eller aldrig, möjligen koppar, om någon kom och ville ha en kaffekittel eller kopparkruka lagad. Men till sådana lagningar fanns det kopparslagare både i Långasjö och Klättorp (vilka hette resp. Floderström och Widman). Men jag minns, att vi barn för över 60 år sedan brukade sälja patronhylsor till remingtongevär till smeden sen Danielsson och fick 2 öre per styck. Dessa hylsor kom vi över morronen efter det vår soldat kom hem från mötet i Hultsfred. Bönerna inom soldatroten fick turas om med varandra och både skjutsa honom till Emmaboda station samt hämta honom där vid mötets slut. Det var 23.

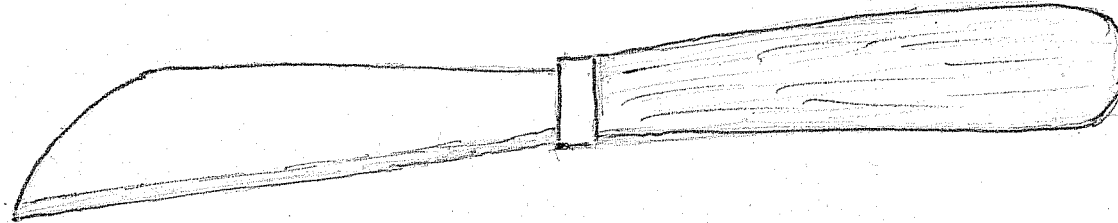
vid hemfärden från Emmaboda, som soldaten sköt salut med sitt gevär, när han kom till hembyn. Även andra soldater, som åkte förbi vårt hem, sköt friskt med piporna vända mot skyn. De var livade och i mössan samt ödslade väldeliga med ammunitionen.

Vad skulle smeden ha dessa hylsor till? Jo, av dessa gjorde han ringar genom att fila av en cm. breda avsnitt av hylsan för att använda till förstärkning av knivskaft nedtill mot bladet. Ty han var också på lediga stunder knivsmed, då han tillverkade såväl s.k. "stock-knivar" stickknivar, slaktknivar, som brukades vid slakt av såväl svin som nötkreatur och får, som även matknivar. Såväl de förra som de senare försedde smeden med fina skaft av björk. Dylika "dänglaknivar" är väl inte nu i bruk, men jag har sett dem på många ställen, bl.a. i den förut omnämnda åldermansgården, på vars ägor smed^{en} och hus ännu står och där min systerson nu för spiran, då han är sonsonsson till ålderman Peter Nilsson. Och min syster, som ännu lever och bor i gårdens undantagshus, har ännu kvar några av dessa hemmagjorda matknivar, tillverkade av Daniel resp. Sven i Stångsmåla smedja. Blad och skaft var tillsammans i längd c:a 20 cm, vardera delen ungefär lika långa eller 10 cm.

24.

Här nedan en "dängla-kniv".

Tillverkare: smederna Daniel Petersson o. Sven Danielsson.

Både Daniel och hans son Sven Danielsson hade helskägg, medan den tredje generationen är slätrakad. Och mästare Sven var av naturen svartmuskig samt blev ej heller grå på gamla dar. Han var en mycket artig och verserad man, och på söndagar och på bjudningar välklädd. Särskilt var han elegant på senare år, då han fick arva halvslitna kostymer och rockar av sin svägerskas måg, läroverksadjunkten Styffe i Karlskrona. Då var riktigt uppsträckt och mer än vanligt artig och belevad.

Alla tre smederna i denna uppteckning har i stort sett haft samma klientel, bönder och andra, bosatta i den närmaste omgivningen av smedjan. Och ungefärligen samma slags smide utförde de alla tre och den siste allt fortfarande utför med undantag för hovslagning och cykelrep.

25.

Låt mej här uppräknat några av de många slag av arbeten, som smederna i Stångsmåla hade att utföra: beslå vagnar och kälkar, åkslädar samt kappslädar, som man här kallar skrindor, järnbeslå olika slag av jordbruksredskap, såsom plogar, årder, harvar, göra järnpinnar till harvar, laga gamla hjul genom att göra skenan trängre, "bo" (= sätta nytt stål på yxor och hackor, årder- och plogbillar) redskap, laga kättingar till vagnarna och kreatursbindslena, beslå ox-ok, göra nya hackor och knivar, mat-, slakt samt rukknivar (den sistnämnda att röja med eller "ruka" i skogsmarken, göra skalkniva att använda att barka props med (kallas även barkspadar. Så gjordes hästskor samt broddar och söm, spik, nitar och bultar - även gängade samt muttrar därtill - ända tills det blev avlösning med fabriksgjorda. Ja, det var hundratals med nytillverkningar och reparationer. T.o.m. både hemmagjorda liar och dito fabriksgjorda kom man med för att få dem lagade, då det blivit en bräcka mot baken till, för då satte smeden på en "bot", som nitades fast på översidan. Men fjäder-vagnar (trillor) köpte man färdiga med trä och beslag och allt på t. ex. Växjö marknad, liksom även åkkälkar. Köpte man omålade, så fick en målare i trakten utföra det arbetet. Dessa vagnar och åkkälkar var tillverkade

26.

i Tingsryd, några mil från Växjö, åtminstone de som vi i mitt hem inköpte på denna marknad för ungefär jämnt 50 år sedan.

Egentligen var Daniel samt även sonen Sven bägge grävsmeder, som visserligen gjorde ett bastant arbete men föga "fint". Därtill hade de alltför liten yrkeskunskap samt dessutom alltför få och ändamålsenliga "remeier" (verktyg och doningar). Men folk nöjde sej med dessa två fördelar: att smidet höll bra samt att det hela blev billigt.

Både liar, yxor och hackor var klumpiga don. Det var en och annan av bönderna som tröttnade på dem samt skaffade sej bättre i staden. Blendliarna ansågs för 75 år sedan "boarparna" vara de bästa, både i fråga om styrka som bett, och var som namnet antyder från Boarp i Skåne. Bland yxorna minns jag de s.k. amerikayxorna, tunna, lätta, vassa, som det gick fort och lätt att hugga kull träd med, men till klyvning tog man fram de hemmagjorda, trubbigare och tyngre "dängla-fabrikatet". Särskilt till att klyva gårdsle med (två man alltid i lag) gick arbetet förträffligt, då en tjock yxa bände bättre isär vid klyvningen av slanorna. Även vid famnvedshuggning-klyvning sprack stockbitarna bättre för en tjock och klumpig "bål-yxa".

Slipningen brydde sej inte smeden om, yxan eller kniven resp lien smiddes tunn i eggen, sedan fick köparen eller den reparerade sakens ägare själv utföra det arbetet. Man hade i var bondgård två slags slipstenar, en grå sandsten, som var mjuk, och på den slipade t.ex. liar och knivar samt snickeriverktyg, en av röd sandsten, hård, som användes att slipa yxor på. Den förra kallades "got" av Gotland, den senare "revsten", därför att den väl "rev" eller verkade bättre på stålet.

Angående teknik och arbetsfördelning kan jag endast lämna upplysning om en del i frågelistan begärda. Man tände i ässjan med näverbitar och björkkatar, sedan la man på trä- eller stenkol, allt under det att man drog på bälgen för att få elden att ta sej. Så las det på ännu mera av kol och katar, tills man hade så god fyr, att det var lämpligt att ha dit järnet att glödgas.

Att lägga om en hjulring, slitskena, tillgick så, att skenan togs av och värmdes på ett ställe, varpå den höggs av där. Sedan välldes ändarna ihop, så att hjulskenan blev en aning mindre i omfång än förut, skenan i värmdes sedan i sinhelhet samt lades om lötarna. När så skenan kallnade, satt den fast och höll ihop lötarna stadigt. På somrarna, då hjulen på

28.

vagnarna gistnade, körde man till sjön eller en "korra" samt la hjulen i vattnet. därvid svällde lötarna så att skenorna, som förut var lösa, satt stadigt. Men då man hållit på med detta några gånger, så hjälpte det inte längre utan man måste till smeden för att lägga om skenorna på sätt som ovan beskrivits.

När en sliten yxa t.ex. skull "bos", välldes smeden in en stålbit lagom stor, yxan "stålades", och så hamrades yxan och formade, så att den blev lagom lång samt fick en egg, som sedermera yxans ägare fick slipa till. Stenborrar och mejslar stålades i spetsen, varpå de härdades genom neddoppning i vattenbadet. Då den nya vägen förbi smedjan byggdes i början på 1930-talet, hade man fullt upp att göra med att "bo" korpar och spett samt vässa borrar. Då AK-arbetena pågick i trakten på vägen Pellamåla i Vissefjärda till Ulvsmåla i Eringsboda, borrades sten med komprimerad luft, och där hade man en fälttässa med för diverse vässnings- och reparationsarbeten i fråga om redskapen. Dessa vägarbeten pågick också under 1930-talet.

När Daniel skodde hästar liksom sonen Sven under de första åren smiddes hästskorna samt ditsattes sedan av vederbörande smed. Bonden var 29.

då med hästen till smedjan samt höll själv upp hovarna, så att smeden hade blott att avverka hovarna samt sömma fast skorna. Dessa kunde vara trehaka-skor eller med två hakar. I senare fallet fastslogs framtill ett par starka broddar (= ett par större söm). I de flesta fall hade man inte så mycket besvär med hästarna, trots att de var varmblodiga ölandsponnies.

När hoven lyfts upp kom smeden med sin hovslagartavla, en större pall med lister omkring skivan. Här låg smedens verktyg, som skulle brukas vid skoningen, kniv, hammare, tång, rasp och sked. Först togs skeden fram för att avverka en del under hoven så att det skulle bli stort mellanrum mellan hovens undersida och marken. Sedan höggs hovens kanter av med kniven och hammaren, därpå jämnades raspen till slut. Dessa två sistnämnda moment följde först efter det skon inpassats samt sömats resp. broddats fast på plats. Det var den sista putsningen. Det var synnerligen viktigt att sömmen spikades fast så, att hästen inte blev "sömstucken", d.v.s. att sömmen inte gick inåt och träffade "fröet", den undre och känsliga delen av hoven. Skedde en sådan sömstickning, blev hästen halt och skon måste läggas om.

En del hästar var oroliga vid skoningen, och då måste det två man till för att hålla djuret, en att hålla i grimman eller betslet och en att hålla opp hoven, detta för att smeden skulle i lugn och ro få utföra sitt arbete. Verkligt rädda och kitsliga hästar fick man snöra omkull samt binda benen. Man hade en sådan anordning vid smedjan i Stångsmåla, men den behövde dess bättre sällan användas. På 1880-talet fram mot sekelskiftet hade min far en märr, Lotta, som var en sådan "stirr-bock", att hon inte tillät skoning på vanligt vis utan måste snöras fast med benen. När far hade hållit på några år med dessa besvärligheter, lät han udda vara jämt samt lät helt enkelt bli att sko Lotta. Hon fick springa barfota vinter som sommar, och då hon hade mycket hårda och starka hovar, klarade hon sig bra utan hästskor. Besvärligt var det ju tidvis på vintern vid hala vägar, men det gick då också att köra med henne. När Lotta blev bortåt 25 år, hade humöret på henne fallit så pass, att det gick att sko framfötterna på henne, men bakhovarna fick hon ha i fred ända till slutet.

Oxar hade vi hemma på vår gård liksom på andra hemman, och på småställena körde man i stället med korna. Någon gång hade man "kräk", dvs

man körde med en oxe och en ko. Men aldrig såg jag någon av dem skodda. Däremot var de stora herrgårdsoxarna på Flädingstorp och Kyrkeby m.fl. gårdar i centrum av socknen skodda, men där hade man i regel egna smeder. Deras skor var helt olika hästskorna, naturligtvis. Man la på en sko på var fot, på de yttre klövarna, detta för att oxarna inte skulle hugga eller sticka sej själva med sömmen, vilket de skulle ha gjort, om samtliga åtta klövar varit försedda med skor. Dessutom hade skoningen blivit dubbelt så dyr. Ox-skorna var dock betydligt enklare och därjämte billigare i anskaffning än hästskorna.

För 50 år sen eller så omkring behövde smederna inte göra häst- eller ox-skor själv utan de kunde köpas från fabrikerna, likaså söm och broddar. Storlekarna var ordnade i nummer. Smederna anskaffade ett sortiment från närmaste järnhandel eller större diversehandel, för smeden i Stångsmåla var furneraren affären vid stationen i Vissefjärda, där han inköpte även järnet, kolet och vad annat han kunde behöva för sitt hantverk. Och innan hovslagarföreningen bildades för något år sedan skodde många bönder sina hästar själv, de köpte passande skor samt söm och klade det hela galant.

32.

33

Sedan nuvarande smeden i Stångsmåla blev telefonstationsföreståndare för c:a 20 år sedan ordnade han det med skoningen av hästar på det sättet, att bönderna fick ringa och beställa tid för skoningen, alltså på samma sätt som damerna gör när de ska permanenta sej, och detta för att arbetet skulle köra ihop sej och kunderna få vänta på varandra onödigt länge. Det gick smidigt på detta sätt. På samma vis gjorde man, när man behövde ha sin cykel eller något redskap lagat: ringde och tingade tid. Det klaffade ganska fint, men som de flesta hantverkare ljög också smeden någon gång så att "påordningen" bröts, dvs det kom någon annan och tog ens plats i kön så att säja.

Hovslageriet är nu så gott som upphört vid vår smedja, vilket smeden är mycket belåten med. Han sörjde inte alls, när hovslagarföreningen startades, för han arbetar mycket hellre eller allra helst med cykel- och mopedreparationer samt säljer cyklar och mopeder. Även lagning av jordbruksredskap vill han helst slippa, men då det för många är ända till $1\frac{1}{2}$ mil till smedjorna i Vissefjärda, åtar han sej fast motvilligt dylikt arbete. Bönderna, åtminstone de allra flesta, har egna bilar och kan lätt ta med sej en del redskap för lagning till Vissefjärda smeder, som har

33.

både flera man i arbete som även bättre maskiner och verktyg. Ofta "vänder man av" reparationen, uträttar andra ärenden, medan redskapen lagas. Så gör man även på andra håll, även i små smedjor samt vid kvarnen osv, om det är fråga om mindre, ^{ej} tidsödande arbeten. Alltnog, tredje generationen smed i Stångsmåla kopplar ifrån mer och mer av smidesarbetet år från år för att till slut endast ha kvar cykelreparationerna, och då han har pension från Televerket, sedan växeln indrogs, och folkpensionen infaller om c:a tio år, kan man räkna ut att rörelsen nedlägges för gott. Ty H.A. Danielsson är ungkarl, inte på grund av kvinnohat utan - malicen påstår det - med anledning av rädsla och blyghet för vigselceremonien, för att slippa "gå till prästen". Måhända kan möjligen antagas, att någon inköper stället med smedja samt fortsätter den "Dängelska" traditionen, men någon fjärde generation smeder i släkten kommer det inte att bli. Det är för orten mycket bekvämt att ha en verkstad, smedja härstädes, och kommer dessa att nedläggas i en nära framtid förlorar orten inte lite på det. Men rationalisering är ju tidens lösen på alla områden, således måste väl också dessa små smedjor försvinna med tiden.

"Det har de sagt till smens" är ett i orten mycket använt talesätt, vilket tyder på att folk ofta vankade dit i sina ärenden och då fick reda på mycket, som hänt i bygden, eller helt enkelt bara stannade och pratade i förbigående. Men ända sedan början av 1900-talet, då postgång med lantbrevbärare började i denna del av Vissefjärda socken, hade man smedens som postställe. Brevbäraren avlämnade inne i smedens stuga både smedens egen post liksom även hela Stångsmåla bys, ty byn ligger en km. från smedjan. Med detta hölls det på ända tills för några år sen, då smeden tröttnade på att ha folk sittande i stugan och vänta på brev-
bäraren. Smeden anordnade då ett litet skjul, där brev-
bäraren lämnade posten till samtliga kunder i denna by varjämte en brevlåda av postverket uppsattes. Sedan ett år tillbaka kör brev-
bäraren svängen opp genom byn, så smeden tar nu bara mot sin egen post vid smedjan.

Det påstods, att när växelstationen inrättades i smedens bostad, kom det ovan anförda uttrycket än mera att bli täckande för spridande av nyheter, ty en hel del nyheter fick telefonisten reda på och spridde dem sedan vida omkring både genom mun- och trådledes förmedling. Nu behövs inte mer denna nyhetscentral, då det finns telefon i så gott som varje

35.

familj.

Upptecknaren har minne av samtliga tre smedgenerationer, vilka här beskrivits, men jag har aldrig hört säjas eller vet för övrigt något om deras eventuella förmåga att se eller utföra övernaturliga saker, inte heller har jag förstått själv eller hört berättas om, att smederna här haft något särskilt intresse mer än andra för dylika ting. Men att andra smeder haft det, skall omtalas i det följande, varmed jag slutar denna uppteckning. Uppgifterna har jag fått av nyligen bortgångne svarvaren, snickaren och målaren Pehr Karlsson, Strängsmåla, Långasjö, vilken var mycket intresserad av gammalt och fornt samt för Långasjö hembygdsförening lämnade värdefulla beskrivningar av olika slag. Den följande beskrivning^{västra} en berör såväl vissefjärda som Långasjö, dels därför att Vissefjärda ända till 1889 tillhörde Konga härad liksom Långasjö samt samma län, Kronobergs.

Just på gränsen mellan Vissefjärda och Långasjö socknar på vägen Buemåla-Klintakrogen låg i byn Plaggebo i Långasjö en väldig backe, som sedan gammalt benämndes Djäkne-liden. Befolkningen uttalade namnet lite annorlunda: Jäkla-lian. Numera sedan många år är backen eller liden i fråga nergrävd samt långsluttande, men namnet kvarstår. Detta har säkerligen

36.

uppkommit av att en djäkne i gamla tider, som varit på vandring i socknarna för att samla opp mat och pengar för vidare studier vid Växjö gymnasium, här blivit rånad eller tom. mördad, just som han vid lidens fot eller krön vilade ut med sin tunga börda. Här nedanför backen i Plaggebo mo låg en liten smedja vid 1800-talets början. Den innehades av en smed, som allmänt ansågs vara trollkunnig.

Denne smed hette Gustaf - hans efternamn obekant - men i trakten gick han under namnet Sme-Jössen. Han hade som ung varit uppbådad som lantvärnsman samt tjänstgjort i Finland under 1808-1809 års krig. Efter sin hemkomst från kriget hade han mycket sagolikt att förtälja, bl. a. att han fått lära sej trollkonster av finnarna. Jösse lärde sej sedermera smedyrket, vilket han utövade hela sin levnad.

Han bodde i en av denna tids s.k. backstugor, vilken låg nära intill stora vägen omkring en halv mil från närmsta by. Smedjan låg några meter till sides om stugan. Och ovanför de båda låga husen var Djäkmeliden. Vid den tiden var vägen i fråga mycket starkt trafikerad på grund av att det inte fanns järnvägar och då den var den enda körbara vägen till närmsta stad, Karlskrona.

Från Lessebo bruk kördes då denna väg tusentals foror årligen med virke och allt möjligt. Smeden var mycket begiven på starkvaror, och när han var utan sådana, brukade han sätta "p" för att de sej till staden ärnande körarna kom opp för den branta liden. Då var det ingen annan råd än att gå in till mäster och fråga honom, hur det kunde vara fatt, eftersom hästarna vägrade att draga lassen uppför backen. "Jag ska följa med ut, får vi se, om det går att komma opp, annars får ni lassa av," brukade han säga i dylika situationer.

När de kom ut på vägen, där hästarna och lassen stod, gick Jösse några ~~slag~~ slag omkring dessa och låtsades se efter, att allt var i ordning. Sedan sa han: "Nu kan ni ju försöka köra opp!" Och då bar det upp med sådan fart, som om det varit tomskjuts. Men sen var det att bjuda Jösse på brännvin, om resflaskor fanns, i motsatt fall fick de spendera när de kom från staden.

Även vid skoning av hästar påstods det, att han använde sej av trolldom. En gång blev han kallad till kyrkoherden i socknen för att sko hans båda parhästar, som var nästan omöjliga att hålla vid dylika tillfällen. När han kom dit, frågade kyrkoherden honom, hur många man han behövde som

38.

hjälp vid skoningen. Jösse svarade då: "Det behövs inte alls någon handräckning, jag skor dem helst alldeles ensam." Han gick sedan bort till stallet och gjorde i ordning en provisorisk hovslagartavla, som han ställde utanför stalldörren. Kyrkoherden stod under tiden vid fönstret inne i sitt rum och spejade oroligt bortåt stallet, ty han var rädd för att de ystra hästarna skulle göra Jösse någon skada. Rätt som det var kom denne ut från stallet med en av de vita parhästarna, vilken han ledde in till skotavlan, och utan att binda honom tog han opp en fot i sänder och putsade av och lade sedan dit hästskor, som han hade med sej från hemmet. När den första hästen var skodd, ledde han in den och tog sedan ut den andre och skodde honom på samma sätt. Kyrkoherden, som åsett hur Jösse hanterade hans sprakfålar, som om de varit riktiga krakar, blev så förvånad, att han inte kom sej för någonting utan bara frågade, vad arbetet kostade, varefter han betalade utan att pruta. Men när smeden var gången, sa han för sej själv: "Min käre Jösse, det är allt sista gången, som du får sko mina hästar." Han ansåg fullt och fast, att Jösse stod i förbund med Hin Onde själv, vilken varit honom behjälplig vid tämjandet av hästarnas vilda humör.

När byns bönder högg skog i närheten av smedjan, gick de ofta in där, medan de vilade eller för att prata bort en stund medan de åt sin medförda matsäck. Det hände då någon gång, att Jösse sa till någon av dem: "Du får inte sitta här längre, ty det är en där hemma som väntar på dej för att säga dej något viktigt." Och eftersom de kände till den gamle smeden, att han kunde lite mer än vanligt folk, och att han inte ville narra sina byabönder, gick de, och det slog aldrig fel, utah att de verkligen hade någon i stugan, som kommit på besök.

En julafton skulle Jösse alltid fram till bönderna i Plaggebo by för att då rikligen trakteras både med mat och goda drycker. När han på sistone blev gammal och giktbruten, plögade han vid dylika tillfällen säga: "Ja, nu har ni spenderat på mej så pass, så nu får ni ha mej över jul, för jag orkar inte gå hem." Å, tyckte byamännen, "här finns hästar, så vi kan skjutsa mästern hem." "Gud välsigne er", sa då den gamle.

Minnet av denne smed är borta hos de allra fleste. Han ³/stuga och smedja är också borta sedan mer än hundra år, men Djäkneliden finns kvar, fast folk inte alls reflekterar över, om namnet härrör från de gamla ~~däk~~ djäknarna eller har samband med ett vanligen använt svärord.-
40.